

Nr 118.

Ankom till Riksdagens kansli den 16 maj 1911 kl. 1 e. m.

*Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen
angående öfverförande till domänfonden af köpeskillin-
garna för vissa försålda kronoegendomar.*

(1:a Afd.)

I en till Riksdagen den 21 april 1911 aflåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 214, har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att

dels medgifva, att de efter den 1 januari 1912 för försålda kronoegendomar inflytande köpeskillingar af beskaffenhet att böra enligt hittills gällande bestämmelser inlevereras till riksgäldskontoret och reserveras till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark äfvensom till inlösen af ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna skola från och med 1912 års början inlevereras till domänstyrelsen;

dels föreskrifva, att de köpeskillingar af ifrågavarande beskaffenhet, som vid nämnda tidpunkt må finnas hos riksgäldskontoret innestående, skola till domänstyrelsen öfverlämnas;

dels och besluta, att ifrågavarande försäljningsmedel skola, enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar, förvaltas och redovisas såsom tillgång å statens domäners fond, intill dess desamma, enligt Kungl. Maj:ts och Riksdagens bestämmande, få disponeras till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark äfvensom till inlösen af ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna.

Bihang till Riksd. prot. 1911. 8 Saml. 56 Häft. (Nr 118—119.)

Till berörda statsrådsprotokoll har departementschefen i ärendet anført följande:

»På framställning af Kungl. Maj:t medgaf Riksdagen år 1874, att sådana kronan tillhöriga egendomar, hvilkas arrenden icke öfverstiga 200 kronor, finge på vissa närmare angifna villkor af Kungl. Maj:t försäljas. I underdånig skrifvelse den 11 maj 1874 delgaf Riksdagen Kungl. Maj:t berörda beslut, därvid Riksdagen tillika meddelade, att, enär de inflytande försäljningsmedlen icke borde användas till löpande utgifter utan ställas till Riksdagens förfogande för att användas till inköp af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark, Riksdagen beslutat, att omförmälda medel skulle af statskontoret levereras till riksgäldskontoret att där särskildt bokföras, intill dess Riksdagen om dessammas användande i ofvan antydda syftning fattat beslut. Med anledning af Riksdagens berörda skrifvelse utfärdades nådigt bref i ämnet den 29 maj 1874. I skrifvelse den 24 maj 1877 meddelade sedermera Riksdagen, att ifrågavarande försäljningsmedel finge, i den mån tillfällen därtill yppade sig, användas till sådana inköp af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark, hvilka af Kungl. Maj:t pröfvades vara fördelaktiga och hvartill medel icke kunde beredas från det till skogsväsendet anvisade reservationsanslag.

Enligt nådiga brefven den 6 juni 1879, angående försäljning af egendomar af ofvannämnda slag, hvilka efter den 29 maj 1874 kommit under kammarkollegii (numera domänstyrelsens) förvaltning, samt den 27 juni 1887 angående försäljning af sådana i de norrländska länen belägna kronoegendomar, hvilkas arrenden öfverstiga 200 kronor men icke 500 kronor, äga förut omtalade bestämmelser tillämplighet äfven å de försäljningar, som äga rum enligt sistnämnda två nådiga bref.

Enligt nådiga brefven den 18 maj 1888, den 29 maj 1891 och den 23 maj 1902 har därefter Riksdagen genom särskilda beslut sålunda utsträckt den Kungl. Maj:t tillkommande rätten att utan Riksdagens hörande försälja kronan tillhörande egendomar, att denna rätt numera omfattar dels sådana kronoegendomar, hvilkas arrenden icke öfverstiga 600 kronor, dels kronoegendom, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen är eller vid arrendeuppskattning finnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kan påräknas högre arrende än 600 kronor, dels ock till inköpt skogsegendom hörande område, som utan olägenhet för skogsskötseln anses kunna afyttras och uppenbarligen är eller vid arrendeuppskattning finnes vara sådant, att för detsamma icke kan påräknas högre arrende än 600 kronor. Riksdagen föreskref därvid för hvarje gång tillika, att köpe-

skillingarna skulle användas för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark samt inlevereras till riksgäldskontoret och där bokföras på sätt stadgadt vore angående köpeskillingarna för de kronoegendomar, som såldes enligt ofvanberörda nådiga brefvet den 29 maj 1874.

Beträffande dispositionen af de försäljningsmedel, som inflyta genom försäljningar verkställda enligt sistnämnda tre riksdagsbeslut, har Riksdagen tid efter annan, senast år 1909, medgifvit, att dessa medel finge af Kungl. Maj:t för ofvan angifna ändamål användas, hvadan det skulle åligga riksgäldskontoret att, på Kungl. Maj:ts rekvisition, utbetala berörda till riksgäldskontoret inlevererade försäljningsmedel. Dessa medgifvanden hafva emellertid lämnats allenast för en tidsperiod af tre år i sänder. Sålunda afser det af Riksdagen år 1909 lämnade medgifvande disposition af köpeskillingarna för försäljningar af nu ifrågavarande slag, som af Kungl. Maj:t beslutats under åren 1910—1912. Sistnämnda riksdagsbeslut innebär emellertid därutöfver — i olikhet mot de tidigare riksdagsbesluten — rätt för Kungl. Maj:t att utan Riksdagens hörande i hvarje särskildt fall disponera jämväl köpeskillingarna för sådana områden och lägenheter, till hvilkas försäljning från vissa kronoegendomar Riksdagen under sistnämnda tid på därom särskildt gjorda framställningar lämnat tillstånd. Till följd häraf skulle jämväl sistnämnda köpeskillingar på Kungl. Maj:ts rekvisition från riksgäldskontoret utbetalas. Äfven det ändamål, hvartill Kungl. Maj:t får använda de inflytande köpeskillingarna, blef vid 1909 års riksdag i så måtto utsträckt, att desamma skulle få disponeras jämväl till inlösen af ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna.

Då, såsom af det föregående framgår, Riksdagens år 1909 lämnade medgifvande i fråga om köpeskillingarnas disposition omfattar tiden till och med 1912 års utgång, erfordras i sådant afseende för närvarande icke någon framställning till Riksdagen. Däremot lära de förändringar, som äro afsedda att vinna tillämpning i uppställningen af riksstaten för år 1912, samt inrättandet i samband därmed af en statens domäners fond nödvändigöra vissa ändrade föreskrifter angående behandlingen i budgettekniskt afseende af ifrågavarande försäljningsmedel.

Jag ber härutinnan till en början få erinra därom, att den ifrågasatta budgetreformen innefattar en ingripande förändring bland annat därutinnan, att statens skogsförvaltning och förvaltningen af statens jordbruksdomäner skulle sammanslås för att utgöra ett statens affärsverk och i budgetshänseende behandlas såsom en »statens domäners fond».

I samband med frågan om den budgetära behandlingen af statens domäner hafva kommitterade för uppgörande af förslag rörande riksstatens uppställning till behandling upptagit jämväl vissa frågor rörande köpeskillingarna för försålda kronoegendomar, därvid kommitterade till en början erinrat, att försäljningsmedlen inflöte hos länsstyrelserna, hvarifrån de genom statskontoret inlevererades till riksgäldskontoret. Sådana köpeskillingar, som på grund af gällande köpeaftal ännu icke hunnit inbetalas, balanserades såsom en statsverkets tillgång på statsregleringsfonden.

Kommitterade yttra härom vidare.

Då denna försäljning af domäner i själfva verket endast vore en omvandling från fast till rörligt af ett bestående kapital, som i form af kontanta medel reserverades för att vid lägligt tillfälle återföras till fast, syntes den hittillsvarande omständliga behandlingen af dessa tillgångar efter inrättandet af en domänfond böra blifva en annan och enklare. I stället för att i sin kontanta del bevaras hos riksgäldskontoret, intill dess nya inköp skulle äga rum, syntes de valutor, som uppstode vid dylika försäljningar, böra alltjämt kvarblifva hos domänfonden, dit de principenligt hörde. Dessa valutor, som komme att bestå dels af kontanta medel innestående å domänstyrelsens giroräkning i riksbanken och dels af oguldna köpeskillingsreverser, tillhörde alltjämt domänfonden, och då inköp för sådana medel af skogbärande mark ägde rum, komme denna marks värde att ingå i domänfonden, som genom denna omflyttning från löst till fast kapital icke till sin storlek påverkades.

Någon erinran syntes icke kunna göras däremot, att de kontanta medlen efter denna omläggning komme att innestå i riksbanken för domänfondens i stället för såsom nu för riksgäldskontorets räkning, och ej heller däremot, att de icke kontanta, tillsvidare endast i köpeskillingsreverser förefintliga valutorna komme att balanseras såsom tillgångar på domänfonden i stället för såsom nu på statsregleringsfonden. De kontanta medlen uppginge nämligen vid hvarje tid till föga betydande belopp och innestode i hvarje fall å giroräkning i riksbanken, intill dess de ställdes till Kungl. Maj:ts disposition. Om statens fordringar på köpeskillingsreverser balanserades såsom tillgångar bland statsregleringsfondens eller bland domänfondens medel vore synbarligen af intresse endast därutinnan, att de, om de balanserades på den senare fonden, återfunnes inom det område af statsförvaltningen, dit de verkligen hörde. Genom det af kommitterade föreslagna sättet för dessa köpeskillings bokförande vunnes, att ingen förändring ägde rum i domänfondens bokförda kapitalbehållning, annat än i den mån vinst uppstått vid försälj-

ningen. Vid försäljning minskades jordbruksdomänernas kapitalvärde med det saluvärde, som varit åsatt de försålda domänerna och med hvilket dessa ingått i jordbruksdomänernas specialfond. Däremot ökades de reserverade försäljningsmedlens specialfond med försäljningssumman. Vid inköp af skog minskas åter denna fond, men en motsvarande ökning inträdde i den specialfond, som representerade statens skogar.

Kommitterade hemställde alltså, att då efter inrättandet af en statens domäners fond och dennas behandling i budgetshänseende såsom ett affärsdrifvande verk, försäljningsmedel för statens jordbruksdomäner uppstode, dessa skulle å domänstyrelsens giroräkning i riksbanken insättas och i styrelsens räkenskaper redovisas såsom en tillgång för nämnda fond under titel »reserverade försäljningsmedel», intill dess desamma, enligt Kungl. Maj:ts och Riksdagens bestämmande, finge disponeras till inköp för domänfondens räkning af lämpliga fastigheter.

Detta kommitterades förslag har tillstyrkts af såväl fullmäktige i riksgäldskontoret som statskontoret, hvarförutom domänstyrelsen icke gjort någon erinran däremot.

För egen del synes mig en anordning af den beskaffenhet, kommitterade sålunda föreslagit, utgöra en naturlig konsekvens af inrättandet af en statens domäners fond, och då därtill kommer, att en sådan anordning torde vara i hög grad ägnad att befordra reda och enkelhet i denna del af statsförvaltningen, har jag icke tvekat att i hufvudsak ansluta mig till kommitterades förslag.

Beträffande detta förslag tillåter jag mig emellertid erinra, att såsom tillgång å domänfonden tydligtvis böra upptagas försäljningsmedel för *samtliga* domänfondens fastigheter och sålunda icke allenast — såsom af ordalydelsen i kommitterades förslag möjligen skulle kunna framgå — de köpeskillingar, som inflyta för försålda *jordbruksdomäner*. Vidare läser konsekvensen fordra, att bland domänfondens tillgångar upptagas jämväl sådana köpeskillingar, som utgöra likvid för försäljningar verkställda före fondens inrättande den 1 januari 1912. I annat fall skulle nämligen domänfondens tillgångar ökas i den mån sådana försäljningsmedel användes till inköp af nya fastigheter. Af det nu anförda följer äfven, att sådana kontanta försäljningsmedel, som vid 1911 års slut finnas inestående hos riksgäldskontoret, böra vid domänfondens bildande af riksgäldskontoret öfverlämnas till fonden för att bland dess tillgångar upptagas.

Då emellertid, på sätt jag förut omtalat, Riksdagen genom särskilda beslut föreskrifvit, att försäljningsmedlen för försålda kronoegendomar

Departements-
chefen.

skola inlevereras till riksgäldskontoret, förutsätter det af mig nu förordade förslaget, att Riksdagen dels medgifver, att försäljningsmedel af ifrågasvarande slag, som inflyta efter den 1 januari 1912, må inlevereras till domänstyrelsen, och dels beslutar, att de försäljningsmedel för försålda kronoegendomar, som vid 1912 års ingång må finnas hos riksgäldskontoret innestående, skola till domänstyrelsen öfverlämnas.

På sätt kommitterade framhållet måste inrättandet af en statens domäners fond föregås af vissa förberedande åtgärder, såsom, bland annat, att särskilda värden åsättas statens samtliga domäner. De närmare bestämmelser, som erfordras för domänfondens inrättande och administration, för försäljningsmedlens förvaltande och bokföring samt för ordnandet af öfriga härmed sammanhängande förhållanden, lära alltså, såsom ock af statsrådet och chefen för finansdepartementet erinrats vid underdånig anmälan den 30 december 1910 af frågan om förändrad uppställning af riksstaten, böra anstå, till dess riksstaten för år 1912 blifvit fastställd och nödig utredning i ämnet hunnit åvägbringas.

Jag anser mig slutligen böra framhålla, att ett uppförande af försäljningsmedlen såsom tillgång å domänfonden och desammas öfverlämnande till domänstyrelsen uppenbarligen icke verkar rubbning i hittills meddelade föreskrifter rörande Kungl. Maj:ts befogenhet att använda försäljningsmedlen till inköp af fastigheter.»

Då hvad Kungl. Maj:t i förevarande framställning föreslagit torde vara en omedelbar följd af den af Riksdagen vid åtskilliga föregående tillfällen redan tillämpade budgetreformen, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må

dels medgifva, att de efter den 1 januari 1912 för försålda kronoegendomar inflytande köpeskillingar af beskaffenhet att böra enligt hittills gällande bestämmelser inlevereras till riksgäldskontoret och reserveras till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark äfvensom till inlösen af ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna skola från och med 1912 års början inlevereras till domänstyrelsen;

dels föreskrifva, att de köpeskillingar af ifrågasvarande beskaffenhet, som vid nämnda tidpunkt må finnas hos riksgäldskontoret innestående, skola till domänstyrelsen öfverlämnas;

dels ock besluta, att ifrågavarande försäljningsmedel skola, enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar, förvaltas och redovisas såsom tillgång å statens domäners fond, intill dess desamma, enligt Kungl. Maj:ts och Riksdagens bestämmande, få disponeras till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark äfvensom till inlösen af ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna.

Stockholm den 16 maj 1911.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.
